

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉRDEZŐK, KÉTKEDŐK, KERESŐK

ADA LOVELACE ÉS AZ ÖSSZÁMÍTÓGÉP

Ada Lovelace története általában a számítógép őstörténete kapcsán kerül elő. Lord Byron lányának apjához hasonló fékezhetetlen személyisége és erkölcsileg vitatható magánélete nagy tehetséggel párosult egy olyan korban, amelyben a nyugati világ a tudomány fejlődésének lázában égett.

◆ Amikor 1874-ben megjelent Jules Verne „Rejtelmes sziget” című regénye, olvasóinak alapélménye volt, hogy az emberi találékonyság és az összefogás csodákra képes. A regény főszereplője, Cyrus Smith szinte csodalény: mérnök, feltaláló, polihisztor, akinek a számára nem létezik lehetetlen. Kis csapatával egy lakatlan szigetre kerül, de egy év múlva már vasat öntenek, búzát aratnak, liftet építenek, nem sokkal később pedig távirót is szerkesztenek. Két év alatt létrehozzák a 19. századi civilizáció teljes komfortját, amit csak egy vulkán kitörése és a sziget megsemmisülése tud elpusztítani.

Ez a felfogás vezette már a század első felének tudósait is, amikor azon kezdtek dolgozni, hogy gépesítsék az alapvető matematikai műveleteket. Olyan szerkezetet akartak létrehozni, amelyik gyorsan és pontosan hajt végre nagy mennyiségű számítást, és így számos munkafolyamatot nagyban leegyszerűsít. Ennek a gondolatnak egyébként is megvolt már az előzménye. Blaise Pascal már kétszáz évvel korábban, 1642-ben olyan számológépet épített fából, ami hatjegyű számokat tudott összeadni; harminc évvel később Leibniz szerkezete pedig már szorozni, osztani és gyököt vonni is tudott.

Az 1820-as évek elején egy Charles Babbage nevű angol matematikus megtervezte az úgynevezett differenciagépet. Különböző hatványok és logaritmusok kiszámítására gondolta ki, de olyan bonyolult és összetett szerkezet lett volna, hogy a kor technológiája nem tette lehetővé a kivitelezését. Egy kar tekerésével lehetett volna végrehajtani a számításokat, amelyeket réz és acél tárcsákból álló, embermagas oszlopok forgatásának végtelenül bonyolult mechanikája valósított volna meg. 2002-ben angol szakemberek végül megépítették korabeli gyártási technológiával a differenciagép egyik változatát.

Ada felismerte, hogy a programozható gépeket kiválóan lehetne használni bonyolult zeneművek komponálására.

Négy méter hosszú és két méter magas lett. A szerkezet hibátlanul számolt harmincegy tizedesjegyre, majd papírra nyomtatta az eredményeket, miközben nyomdai sablont is készített róluk.

Babbage azonban nem hagyta magát elkedvetleníteni a kudarc miatt. Még ennél is sokkal nagyszabásúbb terveket kezdett készíteni. És ezen a ponton kapcsolódik be a történetbe Ada Lovelace.

A SZÁMOK VARÁZSLÓNŐJE

A hölgy Lord Byron, az egyik legnagyobb angol költő egyetlen törvényes lánya volt. Anyja, Lady Byron, nagyon hamar rájött, hogy ez a kapcsolat nem neki való. A költő házasságon kívüli gyermekeit, mindkét nemmel folytatott szexuális kicsapongásait nem lehetett összeegyeztetni a házassággal, így akármilyen nehézkesen is ment az ilyesmi akkoriban, a lady elvált a férjétől. Ada 1815-ben született, és a válást a következő évben már ki is mondták. >

Byron elutazott, és soha többé nem tért vissza Angliába. Nyolc évvel később meg is halt. Ada édesanyja folyamatosan attól rettegett, hogy a gyereken kiütköznek Byron „elmebajának” jelei. Nagy öröme hamar kiderült, hogy Ada kifejezetten tehetséges matematikából. Ettől kezdve mindent megtett annak érdekében, hogy a kislány gondolatait ebbe az irányba terelje. Magántanárokkal csiszolta tudását, és ennek nemsokára meg is lett a hatása.

Mire a kislányból nagylány lett, remek matematikus lett. Tizennyolc éves korában egyik tanárával szerelmi viszonyt kezdtek, és megpróbáltak együtt elszökni. Lebuktak, majd a család az ügyet diszkréten a szőnyeg alá söpörte. Ugyanebben az évben ismerkedett meg a negyvenkét éves Babbage-dzsel is, aki a *számok varázslónőjének* nevezte, és azonnal beavatta őt második nagyratörő elgondolásába: az analitikagép megalkotásába. Állítólag együtt dolgoztak rajta, bár a történészek és a matematikusok egy része kétféle, hogy ennek a fiatal lánynak komoly mondanivalója lett volna a magas matematika területén.

Ez a második szerkezet már sokkal többféle matematikai művelet végrehajtására volt alkalmas. Működési logikája szinte tökéletesen megfelel a mai számítógépek alapelveinek. Rése lett volna például egy kétszáz részeredmény tárolására alkalmas memóriaegység, ami abban a korban forradalmi megoldásnak számított. Pusztán mechanikai eszközökkel persze csak elméletben valósítható meg mindez. Babbage gépe ezer oszlopot tartalmazott volna, amelyek mindegyike ötven fogaskérből állt volna. Az analitikagép – ha elkészül – majdnem egyhektárnyi területet foglalt volna el, a költségeit pedig fel sem lehetett mérni.

A GRÓFNŐ, AKI SZÁMÍTÓGÉPES PROGRAMOT ALKOTOTT

Ada – aki időközben férjhez ment, és Lovelace grófnője lett – lelkesen vetette magát az új kalandba. Olaszból angolra fordított egy hosszú leírást a szerkezet felépítéséről, és olyan sok jegyzetet fűzött hozzá, hogy ezzel a négyszeresére növelte az írásmű hosszát. Sokak szerint az első számítógépes programot hozta létre, amikor megalkotta az úgynevezett Bernoulli-számok kiszámításához használandó algoritmust. Nem volt könnyű dolga, mert mindezt nem számítógépes programnyelven írta, hanem lyukkártyára tervezte. Ezzel mindenesetre megalkotta hírnevét az elkövetkezendő kétszáz évre.

Ada Lovelace felvetette, majd elvetette a mesterséges intelligencia gondolatát.

Babbage-nek és a többi földhözragadt mérnök-matematikusnak kizárólag az ehhez hasonló gépek matematikai felhasználása lebegett a szeme előtt, Ada viszont szabadjára engedte a női intuícióit. Olyan problémákat próbált megoldani vele, amelyek másoknak nem jutottak eszébe. Felmérte, hogy az ehhez hasonló programozható gépeket kiválóan lehetne használni bonyolult zeneművek komponálására. Felmerült benne, hogy ezeknek az „intelligens” eszközöknek lehet közükhöz az emberi gondolkodáshoz, és arra a következtetésre jutott, hogy egészen mások, mint mi, mivel csak parancsot teljesítenek, semmi önállót nem hoznak létre. Tulajdonképpen felvetette, majd elvetette a mesterséges intelligencia gondolatát.

Eközben teltek az évek, Ada pedig három gyereket szült, és élte a korabeli angol grófnők életét, bálokra járt, megismerkedett Faraday-jel és Charles Dickens-szel, rendszeresen megfordult a királyi udvarban. Talán Lord Byron személyiségjegyei mégis utat törtek a lelkében, mert a botrányok továbbra sem kerültk el. Számos férfival folytatott viszonyt, és egyre jobban elhatalmasodott rajta a játékszenvedély. Hatalmas összegeket vesztett lóversenyen, majd adakozó férifibarátaival szindikátust alapítva megpróbálta kidolgozni a jövedelmező sportfogadás matematikai modelljét. Nem sikerült: a férfiak pénze Ada becsületével együtt elúszott. Kénytelen volt beismerni az egészet a férjének, aki ezt a botrányt is elsimította.

Ada harmincöt évesen méhnyakrákot kapott. Haldoklása közben a keresztény hit felé fordult, és valómást tett a férjének még valamiről – ma sem lehet tudni, miről –, aminek az lett a következménye, hogy a lord a halálos ágyán szakította meg vele a kapcsolatot. 1851-ben halt meg, harminchat évesen. Végakarata alapján a sosem ismert, de mindig csodált édesapja, Lord Byron mellé temették. ♦

6/1

2019. július 12.
2020. január 31.

SZUBJEKTÍV SZUBIECTIVE

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ÚJ SZERZEMÉNYEI A VÁRKERT BAZÁRBAN

VÁRKERT BAZÁR | TESTŐRPALOTA
1013 Budapest, Ybl Miklós tér 2.

AUGUSZTUSI KIMENŐ

SZABÓ BALÁZS BANDÁJA

A zenekar jellegzetes zenei és szövegvilágával egyedi színfoltja a haza könnyűzenei életnek, dalaikban gyakran ötvözik a magyar népzene a könnyűzene különböző válfajaival és sokszor klasszikus zenei hangszereléssel is. Az elmúlt évtizedben sikert sikerre halmoztak a magyar hagyományokat újszerű köntösbe bújtatott dalaikkal, ennek legutóbbi lenyomata a tavaly megjelent „Rajtad felejtett szavaim” című nagylemezük, valamint az év végi album, a „Hasonlatok” című Radnóti verslemez. Fennállásuk 10. évfordulóját különleges koncertsorozattal ünneplik idén, amelynek egyik állomása a zenekarral egyidős Kobuci Kert lesz.

Budapest, Kobuci Kert, 2019. augusztus 9.

Kép: Nagy Márton

NAGYBÁNYÁTÓL BRASSÓIG – ERDÉLYI FESTŐK A BÖHM-GYŰJTEMÉNYBŐL

Magyarországon ritkán látható festmények várják a látogatókat Gyulán. A művek többsége a figuratív ábrázolás köré tartozik, ezen belül inkább érzelemgazdag,

expresszív megközelítésmóddal él, így nagyon sok átkötést találhatnak majd az érdeklődők a képek között. Neugeboren Henrik (Henri Nouveau) vagy Mattis Teutsch János konstruktív és lírai absztrakciója révén – ami jól kiegészíti a modern festészet expresszionizmusát – az elvontabb, a filozofikusabb művészetet kedvelők is megtalálhatják kedvenc stílusuk jegyeit a kiállításban. Kapunk válogatást nagybányai tájképekből is, de például Perrott Csaba Vilmostól egy párizsi részlet, a Notre Dame-ábrázolás is látható lesz.

Gyula, Kohán Képtár, 2019. augusztus 25-ig

Kép: Incze László

A SZÜRREALISTA MOZGALOM DALÍTÓL MAGRITTE-IG

A szürrealista mozgalom legismertebb alkotóinak munkáival találkozhatnak a látogatók a Magyar Nemzeti Galéria – a párizsi Pompidou Központtal közösen szervezett – kiállításán. A csaknem 120 festményt, grafikát, szobrot, fotót, filmet és dokumentumot felvonultató tárlat a mozgalom történetének eseményekkel teli időszakát, az 1929-es évet helyezi középpontba. A látogatók Salvador Dalí, Max Ernst, Joan Miró, Yves Tanguy, René Magritte,

Pablo Picasso és Alberto Giacometti műveinek segítségével ismerhetik meg a korszakot.

Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, 2019. október 20-ig

Salvador Dalí: Álom, melyet a gránátalma körül repkedő méh váltott ki egy pillanattal az ébredés előtt, 1944; olaj, fa, 51×41 cm; Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid; © Museo Nacional Thyssen Bornemisza, Madrid, © Salvador Dalí, Fundació Gala-Salvador Dalí

ZEMPLÉNI FESZTIVÁL

A rendezvénysorozat komolyzenei koncertekkel, irodalmi esttel, jazz koncertekkel, kirándulásokkal, kiállításokkal, családi és gasztronómiai programokkal várja a közönséget. Sárospatak, Sátoraljaújhely, Szerencs és Tokaj mellett egy tucat más zempléni település szabadtéri helyszínei és legszebb műemlékei adnak otthont a kiváló magyar szólisták, népszerű együttesek és külföldi vendégművészek produkcióinak. Fellép többek között a Szent Efrém Férfikar, a Kodály Spicy Jazz, a Ghymes, a Fugato Orchestra és a Liszt Ferenc Kamarazenekar.

A Tokaj Fesztiválatlanban „FILMharmonikusok” címmel a legnépszerűbb filmzenékből készített összeállítást élvezhetik az érdeklődők, a Budapesti Akadémiai Kórustársaság és a fesztivál rezidens zenekara, a Budafoki Dohnányi Zenekar előadásában.

Több településen, 2019. augusztus 9–18.

BUDAPEST BÁR

Az együttesnek ezúttal a világhírű hegedűvész, Oláh Vilmos lesz a vendége. A zenekar immár kilenc lemez anyagából válogat régi kedvenceket és saját szerzeményű új dalokat – remek zenei élményt ígérve. Az előadáson énekel Lovasi András, Mező Misi, Németh Juci, Rutkai Bori, Behumi Dóri, Frenk, Keleti András és Szűcs Krisztián.

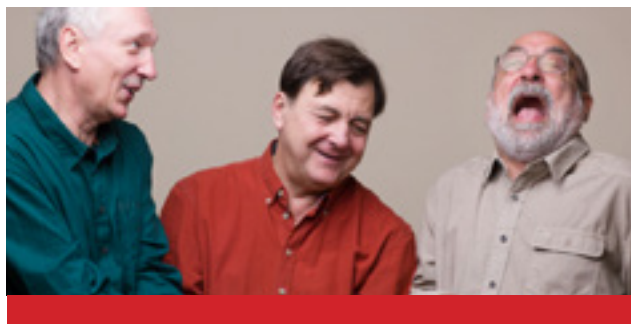
Budapest, Margitszigeti Szabadtéri Színpad, 2019. augusztus 25.

KALÁKA-GYEREKKONCERT

A Kaláka-koncerteken a gyerekek nemcsak hallgatói, hanem résztvevői is az előadásnak. Mivel a muzsikusk mind a Kodály Zoltán koncepciója szerint tanító, Lórántffy zenei általános iskolába jártak, e zenei nevelés tudatos használói. A hangversenyeken bemutatják különleges hangszereiket is.

Budapest, Kobuci Kert, 2019. augusztus 24.

NYÁRESTI KONCERTEK A MAGYAR ÁLLAMI NÉPI EGYÜTTES ZENEKARÁVAL

A klasszikus zene – Liszt, Bartók, Kodály, Brahms –, a népzene és a népies műdal világába kalauzol a Magyar Állami Népi Együttes zenekara. Egymásra válaszolva szövegezik meg ezen zeneszerzők muzsikáját és az őket ihlető, hol népi, hol városi cigányzenekari hangulatokat. Az augusztus 29-i koncerten Liszt zenéje lesz főszerepben. Néha érzelemgazdag líra, helyenként a keresztény liturgikus gyökerek mutatkoznak meg szerzeményeiben, de mindezek mellett hallható az energikus virtuozitás, mely már saját korának hallgatóit is elbűvölte.

Budapest, Várkert Bazár, 2019. augusztus 29.

PINOKKIÓ

„Egy társra lenne szükségem Dzsepetto, aki gondoskodik rólad akkor, amikor már annyira öreg leszel, hogy valaki segítségére szorulsz, akivel beszélgethatsz, akinek elmondhatod örömeidet és bánatodat. Valaki, akit szeretsz és aki viszont szeret!” – így biztatja a Tündér Dzsepetto mestert, aki megfogadja a jótanácsot, és farag magának egy fabábót. Pinokkiónak nevezi el. Nem is sejti, hogy csupa jószándékból mennyi borsot tör majd az orra alá. Az élőszereplős bábjátékot a Hadart Színház játssza.

Budapest, Városmajori Szabadtéri Színpad, 2019. augusztus 10.

MESTERSÉGEK ÜNNEPE

800 magyar és 150 külföldi mester látványműhelyei várják a látogatókat a kézművesek legnagyobb Kárpát-medencei ünnepén. Idén is a legkülönfélébb szakmákat ismerhetik meg az érdeklődők: a bőrművességtől a kékfestésen és a hímzésen keresztül a csontdíszítésig. Kínából kalligráfusok, Üzbegisztánból szőnyegkészítők érkeznek, nagyjából 50 műhely mesterei pedig lehetőséget adnak arra, hogy közösen alkossunk velünk. Az idei eseménysorozat kiemelt témája a lábbeli, különösen nagy hangsúlyt kap majd a szegedi papucs.

Budapest, Budavári Palota, 2019. augusztus 17–20.

TERMÉSZETJÁRÓ FESZTIVÁL

A Magyar Természetjáró Szövetség idén második alkalommal szervezi meg a rendezvényt, amely a természetjárást és a szabadidő aktív eltöltését kívánja népszerűsíteni. A Dunakanyarban és a Börzsönyben vezetett gyalogos, kerékpáros és vízitúrák mellett a fesztivál központi helyszínén napközben ügyességi játékok, sportbemutatók, előadások, gyerek- és családi programok várják a látogatókat, este pedig koncertek lesznek a verőcei Csattogó-völgyben. Fellép többek között a Blahalouisiana és a Kolompos, az érdeklődők részt vehetnek gyógynövenytúrán vagy vezetett nordic walking túrán, és kipróbálhatják a SUP-ot, az állva evezést is.

Több településen, 2019. szeptember 6–8.

SZENTENDRE ÉJJEL-NAPPAL NYITVA FESZTIVÁL

A Fő téren bábszínház és kézműveskedés várja a gyerekeket; A Dunakorzón koncertek lesznek, fellép többek között a Bagossy Brothers Company és a Ferenczy György és a rackák; esténként fényfestéssel díszítik a Fő tér, a Bogdányi utca, a Péter-Pál utca és a Vujicsics tér homlokzatait; a Szentendrei Tourinform Iroda különböző témájú városismereti sétákat szervez, és még sok más program várja a látogatókat.

Szentendre, 2019. augusztus 30–szeptember 1.

BODROGI SÁRA:

SEMMIBŐL SEMMIVÉ

Ha lenne időm lemenni a boltba,
akkor biztos abba a Sparba
mennék, ami nálatok van
a sarkon, és nem abba,
ami kb. három percre tőlem
– hátha megint mirelit pizzát vásárolsz –
erre gondolk, mikor már majdnem
haza is érek,
de arra nem,
hogymi van, ha megkéselnek
csak azért útközben,
mert látni szeretnék,
és egyedül mászkálok az utcán.
Arra meg főleg nem,
hogym te aztán
egy belém szűrődő késre is
csak annyit mondanál esetleg, hogym oké,
mert neked a semmiből lennék semmivé.

LACKFI JÁNOS MIRELIT

◆ Nem tudom, láttam-e már a fura csajt, aki úgy nézett rám, amikor a mirelit pizzát kiszedtem a hűtőládából a SPAR-ban. Behúztam a láda fedelét, hirtelen a bevásárlókocsim felé fordultam, és szembetaláltam vele magam, ledöbbsentett az arckifejezése. Vajon mi jár a fejében?

Nézhet így, aki utálja a pizzát. Vagy undorodik tőle, mert vegán, és a szegény bocikák elől milyen undorító már elzabálni a tehéntejet, egyetlen állat sem issza egy másinak a mirigyváladékát, kivéve az embert. Ja, és disznóhulla-darabok is rá vannak szórva a tetejére. Lehet, hogy a fitnesséletmód híve volt, eléggé nyizege csajszi, fúj, fehér liszt, felpuffad tőle az ember, húsból is csak sovány csirke, tejtermékből zsírtalan sajt, max energiaszegény joghurt, ha nem akarod úgy végezni, mint egy bálna. Lehet, hogy nem helyeselte az egészségtelen összetevőket: inkább ennék természetes cuccokat, mint nagymamák, a zöldség lenne bió, a töpörtyű valódi, boldog disznóból, kerti kakukkfűvet szórják a tetejére frissen, ja, megnő az a gangon is, vagy vásároljak a termelői piacokon összeaszalódott nénikéktől. És ha a csajszi a hideg tárgyak érintésétől irtózott? Van ilyen! Uhh, megfogni azt a fagyott cuccot, de durva, mintha egy holttestet tapogatnál, komolyan, nem érzed a halál jeges ujját? Amióta megérintette nagymama kezét a ravatalon, nem bírja, sose vesz mirelitet.

Gőzöm sincs. Lehet, valami tők más. Talán hasonlítotam egy szemét pasira, aki kifacsarta őt, mint egy citromot, mindent megígért, aztán semmit nem tartott be, lelépett. Vagy csak visszalépett a családjához, volt neki olyan. Ebből a szempontból nem árult zsákmacskát, csak a lány titkáról emlékezett, egy nap jön a pasas: hopp, találja ki, mi történt, megmondta otthon, otthagyja őket, kész vége, kifúj, mostantól csak a lánnyal akar élni. Vagy a gyerekkori szerelmére emlékeztem, meg se merte szólítani, csak szemezett vele. Vagy a fiú nem merte, mindig hazakísérte a hídon keresztül, de a híd túloldalán ment, sose mert átgöngyölni az innenső oldalra, a lánysó oldalra. Ha van ilyen szó. És ha az öccsére emlékeztem? Vagy a fizikatanárára? Vagy a kedvenc sorozata kedvenc színészére? Annyi hülye sorozat van. Annyi hülye színész. És ha én vagyok a legutálatosabb arc az egész sorozatban?

Nem szoktam elakadni ilyesmiken. Sehogy se találok a hangot a csajokkal, nincs energiám rájuk, amióta Zsófi öt év után elhagyott. Azt mondta, teljesen kiürültem, mintha kiettek volna a belső szerveimet a fáraóhangyák. Főleg

a szívemet. Amikor megsimogattam gépiesen, a simogatásban nem volt benne a szívem. A ránézésben sem. Ha megdicsértem a kaját vagy a haját, abban sem. Ha elfelejtettem megdicsérni, abban pláne nem. Egyre több mindent elfelejtettem megdicsérni. A körmét. A gyűrűjét. Az új ruhára hetek múltán figyeltem fel. Ja, új, persze, újszülöttnak új, alig egy hónapja hordja, kegyeskedem végre észrevenni. Nem is azt, hogy jól áll, hanem hogy van. Mondanám inkább őszintén, hogy pocsekül áll, csak mondanám szívből. Lehetne jót veszekedni, jót békülni. Veszekedős szex vagy békülős szex. Vagy mindkettő. De még az ágyban is mirelit voltam. Mondta. Máshol járt az eszem. Biztos a hangokat füleltem akkor is. A rohadt hangokat. Hát akkor nesze nekem hang, és becsapta maga után az ajtót. Remélem, felveszed a csattanást, te beteg állat, kiabálta.

Tényleg hatásosan csattant az ajtó, de már korábban felvettem. Megvolt digitálisan, alig kellett módosítani. Zsófi nem értette meg, hogy nem kiürültem, hanem pont megteltem. Hangokkal. Az élet hangjaival. A hangok kellettek a számítógépes játékokhoz, amiknek a hangmestere voltam, de ez több, mint szakma, nem pusztá munkamánia. Ha kitört a vihar, rohantam a gangra mennydörgésért, esőcsepp-kopogásért, szélsüvítésért. Jók a szintetikus cuccok, de egy idő után megszállottja lettem a természetesnek. Mint aki műkajának tartja a mirelit pizzát. Láttam én már valaha ezt a pizzás lányt? Nem úgy nézett rám, mint aki először néz rám.

Meg a galamblábak topogása a bádogtetőn. A burukolásuk. A szomszédék szeretkezésének hangjai. Beteg dolog ilyesmit rögzíteni, mondta Zsófi. Jó, hogy nem a sajátunkat veszem fel. Próbáltam nem elárulni magam, mert azt is rögzítettem egyszer. Gumicsikorgást az utcán. Motorok, autók, mentők. Szerelmi veszekedést. Verekedést. A surrogást, ahogy a parkban beindul az öntözőrendszer. Nem hiszed el, de tőkre mint egy selyemruha. Valami verekedős játékban a kimonóknak lett a hangja, elképesztő, mennyire... Betesz a digi-rendszerbe, módosítgatod, és egyszerre érzed, hogy ez az, megvan, tadám! Csizma alatt csikorgó kavics. Pengecsattogás. Testek, kövek zuhanása. Sístergő láva. Kocsikerék zörgése. Tele vagyok, mondom, hogy lennék már üres.

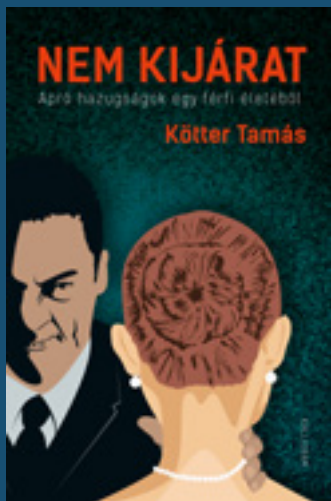
Egyszerre pakolunk a szatyrunkba. Mosolyog a lány, de furán. Mint akit közben megkéselték. Ez nem tudom, hogy jutott eszembe. Biztos, hogy sose láttam. Talán csak valami hülye sorozatban. ◆

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

KÜLÖNÖS FÉRFIAK ÉS NŐK

Két, az utóbbi években hangos sikert aratott szerző új kötete vándorolt tavasszal a bevásárlókosaramba. Kíváncsi voltam, hogy a magyar Bret Easton Ellisnek is kikiáltott Kötter Tamás, a rendszerváltozás idején feltűnt és rögtön magas polcra emelt nemzedék krónikása bírja-e még szusszal, van-e még kötetnyi erő cinikus antihőseiben, és tud-e még megborzongatni a családon belüli erőszak témájával Péterfy-Novák Éva.

KÖTTER TAMÁS
„NEM KIJÁRAT”
címmel tizenhét novellát formált kötetbe. „Apró hazugságok egy férfi életéből” – hirdeti az alcím, s valóban az élet első ötven esztendejének kisebb lódításai, majd nyilvánvaló hazugságai vezetnek el a tragikus végkifejletig, mikor is nyilvánvalóvá válik, hogy nincs tovább, nincs menekvés, nincs kijárat. A harmincas éveiben vezető posztra

kerülő, nyugati fizetéssel rendelkező, az élet örömeit habzó – luxusautó, luxuslakás, luxusző, luxusgasztronómia – fiatal emberek képtelenek beletörődni az idő múltába, abba, hogy a legjobb csajoknak ötvenévesen hiába fűttenek, fizetnek, hogy már nem bírják úgy az alkoholt, mint régen, hogy ritkul a hajuk, táskás a szemük, hiszen nagy árat fizettek irigylésre méltó karrierjükért.

El kellett felejtetni a nagyszülői és szülői intelmeket, gazsulálni kellett menő főnökeiknek, hogy aztán a helyükre ülhessenek. És ők sem legyenek különbek, mint azok.

Kötter Tamás nem bölcsészvonalról lépett a magyar irodalmi életbe, nem voltak jeles pártfogói, nem szemlézték neves kritikusok első köteteit („Rablóhalak”, 2013., „Dögkeselyűk”, 2014.), mégis megtalálta a közönség, mely a sok-sok lila irodalmiaskodás után boldogan habzsolta az ezredforduló felső középosztályát szikáran bemutató novellásköteteket. (A „Rablóhalak” rövid idő alatt három kiadást ért meg.) Volt, aki magára ismert, de a többség csak ámult-bámult, s ezekből a könyvekből tanulta meg Budapest legmenőbb éttermeinek, bárjainak címét és étlapját, a divatos kocsimárkákat, a férfi és női divatot, az új társalgási stílust.

Kötter, akárcsak példaképei, az amerikai *Brett Easton Ellis* vagy a francia *Michel Houellebecq* nem moralizál, nem mond ítéletet, azt írja, amit maga körül lát. Ez pedig nem más, mint a Nyugat alkonya, a multikulturális világ végvonaglása. Nincsenek már erkölcsi szabályok, nem működnek a természetes ösztönök, a család csak nyűg, a gyerekvállalásról pedig ne is essen szó.

Aki figyelmesen olvassa ennek a Kötter Tamás álnév alatt rejtőző sikeres ügyvédnek, s mi tagadás, jó és

érdekes írónak a könyveit, az pontosan tudja, hogy nem flegmaság és felelőtlenség rejlik a mélyben, hanem őszinte aggodalom. Mi lesz velünk?

(Pesti Kalligram Kiadó, 2019., 3900 Ft)

Akárcsak Kötter Tamás, Péterfy-Novák Éva is évtizedünk felfedezettje, aki nagyon sokat köszönhet az első, önélet-rajzi ihletésű regényét („Egyasszony”) színpadon előadó nagyszerű színésznőnek, Tenki Rékának, valamint élete mostani párjának, Péterfy Gergely írónak, aki a „Kitömött barbár” (2014) című regényével a legtöbbet emlegetett, divatos írók közé lépett, s aki rendszeresen együtt szerepel (most már ír is) feleségével. Hogy kell-e még a biztatás a voltaképpen pályája elején járó írónőnek? Nem tudhatjuk, hiszen

PÉTERFY-NOVÁK ÉVA „APÁD ELŐTT NE VETKŐZZ”

című, harmadik könyvének utószava nagy magabiztosságról árulkodik: „Nehéz utat jártam be, de nem bánom, mert nem akarok és nem is fogok olyasmiről írni, aminek nincs tétje. Elkerülni a nehéz témákat, gyávaság. Én pedig nem akarok gyáva könyveket írni.”

A szándékosan provokatív címbéli tanács egy anya szájából

ból hangzik el, megspékelve a gondolattal, hogy minden férfi gazember, így a közvetlen rokonok is. És a nőnek – a regény szerint – igaz van, mert a főszereplő, súlyos érzelmi megrázkódtatásokat átélt férfi előbb a lányát, aztán az unokáját is megerőszakolja (igaz, szelíden.)

Ezt a nem túlságosan vonzó történetet kerekíti ki a szerző kétszáz oldalra, sok-sok perverz szeretkezéssel, erőszakkal. A férfi nem véletlenül lett megátalkodott pedofil vérfertőző. Kisgyerek volt, amikor meghaltak a szülei spanyolnáthában, gonosz apácák otthonában nevelkedett, ahol hagyták, hogy a nagy kamaszok naponta megerőszakolják, s ahol végül homoszexuális barátja lett. (Az ötvenes évek antiklerikális regényei is kedvezőbb színben tüntetik fel az apácákat, mint Péterfy-Novák.) Aztán örökbe fogadja egy házaspár, s az anyakorú nő rendszeresen szeretkezik vele. Megnősül, de a felesége frigid, így születendő lányaiban leli örömét, s mellesleg visszajár öreg szeretőjéhez. Mikor kedvenc lánya az abúzus után elmenekül otthonról, másik lánya öt éves gyerekének nemi szervében leli örömét. A kislány imádja a nagyapját, és nem tudja, mi történik vele. A nagypapa halála után a lány férjhez megy, de nem akar gyereket...

Hogy ne pusztán egy NANE- (Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen) eseteleírással legyen dolgunk, az idősíkok sűrűn váltakoznak, az elbeszélői pozíció is. Nem sokat segít ez sem, mert, ahogy *Kosztolányi Dezső* is tanította, a túlságosan sok rémség egy idő után komikumba fordul át. Kevesebb több lett volna. Nem a témaválasztással van a baj, hanem a feldolgozással. Kár.

(Libri, 2019, 3499 Ft) ◆

A szándékosan provokatív címbéli tanács egy anya szájából hangzik el, megspékelve a gondolattal, hogy minden férfi gazember, így a közvetlen rokonok is.

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

CSAK TE HIÁNYZOL

Vaskos köteteket töltenek meg azok a 20. századi magyar versek, amelyek az elveszített Istent kereső, tagadva kereső modern emberről, vágyairól, küzdelmeiről szólnak. Mert Isten nélkül minden együttlétünkben, minden társaságban elfogja az embert az a kimondatlanul maradó érzés, amelyről Tandori vall: az érzés, hogy „jól együtt vagyunk, csak mégse”.

*Jól együtt vagyunk, csak Te hiányzol.
Ez a marhavásári üzenet
is megérdemel végre egy verset;
minden megérdemel, ezt tudjuk. Jól*

*együtt vagyunk, csak mégse. Mégis, hol
lehetsz, s milyen a te együttesed?
Mi itt, könyvespolc, fotel, ágy, székek,
virágtartók lakói lemásol-*

*juk épp a tegnapi huszonnégy óra
mai megfelelőit; megfelel, nem
felel meg, ilyen játék nincs. A nagy T*

*betűt is kisebbre váltjuk nevedben,
nem mintha bármivel is fogatkozna
bármilyen. Hiányzol, s jobb így, ha kisebbként.*

*(Tandori Dezső: 1976715/0 –
A kör össze akar zárulni, bárhogy – részlet)*

◆ Persze mi azért így is egészen jól elvagyunk, nélküle is megy-megyeget az élet valahogyan. Csakhogy – úgyszintén Tandori „Horror” című egysorosra szerint – egész földi időnk azzal telik, hogy egyfolytában „csak gatunk-getünk rémületünkben”. Az ember gyakorlatilag mindenre hajlandó, mindent megtesz azért, hogy ne érezze, vagy legalább egy időre elfeledje ezt a hiányt, hogy ne kelljen foglalkoznia vele. Ezen a ponton a költő nem olyan nyilvánvaló, alpári és közönséges pótcselekvésekről beszél, mint a mértéketlen fogyasztás, az öncélú szerzés, a buli kultusza, a menekülés a mámorba és a többi – nem. Ő magának Istennek a degradálásáról beszél. Jobb így, írja, kevésbé hiányzik az embernek, ha minél kisebbként gondol rá, ha kisbetűvel, „istennek” írja a nevét, mint nemecsekét a Pál utcai fiúk, és ha megszólítja, még a nagy T betűt is kisbetűre váltja: te. Előbb üres, bibliátlan beszédekkel meghamisítja, lefokozza őt saját emberi szintjére, majd az így nyert bálvánnyal már csak egyet tehet: tagadja őt. Isten nincs, vagy ha volt, már meghalt, mint Nietzsche vélte. Lealacsonyítja Istent, amikor tagadja a teremtést, a gondviselést, önmagát pedig szívesebben vallja a majom utódjának, mint az Isten-király fiának. Méltatlan vitatkozásokban, felekezetek közötti csatározásokban szagatja apró darabokra az Istent. Oly sikeresen, hogy éjszaka, amikor szünetel mindaz, amitvel nappalait így-úgy kitöltötte, amikor öntudatlan álmaiban keresi az Istent, már csak a darabkát találja. Előbb vík az emberből József Attila kutyája: „Az az oly-igen éhes, / Lompos, lucskos kutya / És Istenhulladékot, / Istenárabkákat / Keresgél” (A kutya). ◆

Ángel Andrade Blázquez (1866–1932): A hiányolt férj várva-várt levele, 1895

Forgács Péter: Idő/közben: Rembrandt morfok, 2006
Videoinstalláció, 35.30 min. Szépművészeti Múzeum, Budapest

SZÖVEG –
NAGY VILLŐ

A KABINET REMBRANDTJAI

2018 decembere óta látható a Magyar Nemzeti Galériában az 1800 utáni Nemzetközi Gyűjtemény fő műveit bemutató kiállítás. S ha már itt járunk, érdemes elidőznünk a teremsor közepén található, sötét színnel jelölt „átmeneti zónában”, amely projektteremként többnyire kamarakiállításokat fogad be. Jelenleg *Rembrandt van Rijn* halálának 350. évfordulója alkalmából a Budapesten található kisméretű rézkarc-önarcképhez kapcsolódóan a magyar avantgárd három jeles alkotója, *Birkás Ákos*, *Forgách Péter* és *Lakner László* immár klasszikusnak számító Rembrandt-reflexiója látható. Senkit se riasszon el a stílusmegjegyzés, előzékeny rendezésről van szó: a művek mellett alkotók rövid, személyes vallomásai nyújtanak segítséget a befogadáshoz.

- ◆ Rembrandt a művészettörténet kiváló alkotói között is kitüntetett jelentőséggel bír: nevét közhelyszerűen használják a festészet, sőt, általában a művészet szinonimájaként. Műveinek felidézése, vizsgálata, interpretálása, parafrázálása az esetek többségében túlmutat a nagy elődnek járó tiszteletadás gesztusán. Rembrandtot felidézni egyfajta meditáció a festészeztől, a képkötésről és a művészeztől – ám egyúttal viaskodás is a Rembrandt-névhez tapadó közhelyekkel és klisékkel.

Lakner László: Rembrandt tanulmányok, 1966, olaj, vászon, 110 × 95 cm
Szépművészeti Múzeum Budapest – Maqvar Nemzeti Galéria, Budapest

Rembrandt Harmensz van Rijn Sápas önarckép ellenfényben, 1633
rézkarc, papír, II. állapot, 133 × 104 mm

A németalföldi barokk stílusban alkotó művész pályája során mintegy hetven önarcképet készített kora húszas éveitől egészen késő öregkoráig. A köztudatban e tény mint az önmagunkkal való kíméletlen szembenézés gesztusát tartjuk számon. Ám a kutatók ma már inkább úgy vélik, az önarcképei sokkal inkább technikai és megvilágítási kísérletekként, sőt, még szerepjátékként is szolgáltak.

Lakner László egyetlen kompozícióban három különböző idejű Rembrandt-önarckép és egy Saskia-portrészlet idézésével a teljes életművet villantja fel. Műve egyszerre tisztelgés, ugyanakkor a pop-arttra jellemző szabad motívumfelhasználás kifejeződése.

Birkás Ákos műveinek – saját bevallása szerint – az önmagára irányított figyelem a központi eleme. „Az önarckép fantomja” című alkotáson keresztül annak lehetünk tanúi, ahogy ez az erős akarás a kiinduló szándék szöges ellentétébe csap át: az írógéppel többször egymásra írt mondat szétírja, olvashatatlanná teszi az üzenetet; az arcképből a szem elrejtőzik a vonalugbancok sűrűjében – mindkettő magát a megmutatkozási szándékot kérdőjelezi meg.

Forgách Péter „Idő/közben: Rembrandt-morfok” című videóinstallációja kétségkívül a kamarakiállítás leglátványosabb alkotása. A már a Szépművészeti Múzeum 2006-os tárlatán is kiállított installációban 37 Rembrandt-önarckép véletlenszerű sorrendben alakul át egymásba. Megcsodálhatjuk a reklámokból, videóklipkekből ismert eljárás képzőművészeti felhasználásának lehetőségeit vagy a személyiség változékonyságának széles skáláját is. A főkép „margóján”, az alsó sávban egy műtermében dolgozó festő jelenik meg, összeköttetést létesítve ezáltal az emberi életidő és egyetlen mű születésének folyamata közt.

Egy alkotó zsenialitásának, évszázadokon átívelő hatásának számos megmagyarázható és megmagyarázhatatlan titka van. Egyik Amszterdamban őrzött önarcképén az idős Rembrandt Pál apostolként ábrázolja magát. A görnyedt tartású, kíváncsi tekintetű turbános férfiban nem könnyű felismerni a korai kereszténység markáns szavú és nagyhatású alakját, aki – akárcsak a németalföldi gényusz – egyszerre volt tudatában emberi esendőségeinknek és isteni tálumainknak. ♦

MEDITERRÁN ÉLVEZETEK ITTHON

A náddal és sással körbevett, apró kerti tó partján percek óta lesben áll egy cirmos. A Mecsek lankái mögött tűzpiros golyóként araszol a nap az éjszakába. A levegőben hársfaillat kering, a mezőn harangvirágok bólogatnak. Zenei aláfestésként virgonc kabócák és gyerekszivaj szűrődik ide a háttérből.

◆ Pécshez közel, a magyarhertelendi termálfürdő fesztített víztükrű kinti ülőmedencéjéből nézhetjük ezt az élő festményt. A mediterrán hangulatú megyeszékhely és környékét többször bemutattuk már, legutóbb májusban barangoltuk be futva és kerékpárral a villányi borvidéket, az Ormánságot és Pécs belvárosát. A kánikula azonban inkább a passzív pihenésnek kedvez, és bár Pécs környékén nincs nagy tó vagy folyó, húsölésre és nagy lakomákra azért bőven lesz lehetőségünk – közben pedig a környék páratlan történelmi örökségét is felfedezhetjük.

EOZINTÓL CIRFANDLIIG

Augusztusra Pécssett nagyon fel tud melegedni az idő, nem ritkák a 35 fok feletti hőmérsékletek néha magas, 60-80 százalékos páratartalommal. Erről magunk is meggyőződhetünk a Széchenyi téren felállított, 1908 óta üzemelő, 2010-re gyönyörűen felújított időjelző házikó műszerein. Ezért érdemes a nevezetességek megtekintését a délelőtti órákra időzíteni, illetve úgy szervezni, hogy a déli órákban látogassuk meg a város földalatti világát, az ókeresztény sírkamrákat, amelyek az UNESCO Világörökség részei.

A kereszténység legkorábbi időszakából származó leletek a belváros északnyugati részén, a székesegyház környékén találhatóak. A 4. századból fennmaradt nekropolisz első sírkamráját a 18. század elején találták, ez azonban időközben megsemmisült. 1872-ben bukkant elő a Péter-Pál sírkamra, amely mind a mai napig fennmaradt, azóta pedig újabb 16-ot, több száz sírt és sok ezer tárgyat tártak fel a régészek. Az európai szinten is kiemelkedő értékeket a Cella Septichora Látogatóközpontban és az Ókeresztény Mauzóleumban tekinthetjük meg, a késő római temetőkapolna Apáca utcai helyszínei jelenleg nem látogathatók. A Cella Septichora reggel 10-kor nyit (hétfő szünnap!), a teljes árú belépőjegy ára 1900 forint. Itt hívjuk fel a figyelmet az Irány Pécs! kártyára, amely számos ingyenes és kedvezményes szolgáltatást tartalmaz pécsi és Pécs környéki helyszíneken, így a legtöbb múzeumi és látogatóközpont árából is 15-20 százalék kedvezményt kaphatunk. Kiváltható a Pécs Pontban (Széchenyi tér 1.), ára 2990 forint az első 34 órára.

Kitűnő társunk lesz a kártya a Zsolnay-negyedben is. A város ékkövének számító, az egykori porcelánmanufaktúra rossz állapotú műemlék épületeinek felújításával kialakított negyed látogatása ingyenes,

Pécs, Széchenyi-tér

a területén található kiállítások és műhelyek látogatása viszont belépődíjas. A városban számtalan helyen – köztéri szobroktól a porcelánüzletek kirakatáig – találkozhatók ezoinmázás alkotásokkal, ami a Zsolnay család saját találmánya. Az 1890-es években fejlesztette ki Zsolnay Vilmos ezt a sok színben pompázó különleges bevonatot, ami azóta Pécs védjegyévé is vált. A Zsolnay-negyed állandó kiállításain többek között az ezoin történetével is megismerkedhetünk, a Guggi gyűjtemény kiállításán vagy a Rózsaszín kiállításon pedig felbecsülhetetlen értékű kerámiákat nézhetünk meg. A negyedben találjuk az ország első optikai Planetáriumát is. Az időszaki kiállításokat, nyári koncerteket és a belépőjegyek árait a www.zsolnaynegyed.hu oldalon találjuk meg részletesen.

„Aki mennyországot akar látni, az jöjjön Pécsre!” – így írtak a budapesti újságok 1891-ben, amikor felszentelték a Szent Péter és Szent Pál-székesegyház különleges

épületét. Altemploma 12. századi, itt találták meg, majd temették újra Janus Pannonius pécsi püspök és humanista földi maradványait. A 19. századi újjáépítés során is megőrizték a középkori katedrális varázsát, a kórus 6101 sípos orgonájának különleges hangzása miatt érdemes úgy érkezni, hogy egy koncertet is meg tudjunk hallgatni a katedrálisban.

Mediterrán hírnevéhez méltó a pécsi gasztronómia is. Földrajzi helyzete miatt is erős konyhájában a balkáni hatás, de a 90-es évek délszláv háborúi elől idemenekülő is frissítették ezt a vonalat. A Ferencesek utcájában a Balkán biztró tökéletes helyszín, hogy elmerüljünk a déli ízvilágban. Az étteremben csevapcsicsa, plejskavica, házi kolbászk készülnék mindig frissen, faszenes grillen. Újhullámos kávézó a Pécsi Kávé (Irgalmasok utcája 6), fenntartható forrásból származó kávékülönlegességei mellett szendvicseket és salátákat is találunk az étlapon, így könnyed ebédhez is ideális választás.

A pécsváradi vár

Magyarhertelend, termálfürdő

Kánikulában két legyet üthetünk egy csapásra a Littke Palace látogatóközpontban. A Dóm szomszédságában található modern fogadóközpont azért jött létre, hogy az ország legrégebbi pezsgőjének történetét bemutassa és tovább írja. Itt van az ország egyik leghosszabb, egybefüggő pincerendszere, a két kilométeres túrára érdemes meleg ruhát is vinni, a pince 14 fokos! A borkóstolással egybekötött pincetúrákra előzetesen kell jelentkezni, infó a www.littkepalace.hu oldalon.

Pécs éjszakai élete a nyári szünetben kevésbé zajos, azonban kitűnő helyszíneket találunk szórakozáshoz a belvárosban, elsősorban a Király utcában és környékén. A teljesség igénye nélkül mi a Nappalit, a Szabadkikötőt és a Bohemia Sörkonyhát ajánljuk.

Érdemes az estét a belvároson kívül, a Mecsek-oldalban kezdeni: a Radó pincében megkóstolhatjuk a Cirfandlit, amely egy különleges szőlőfajta, és az országban a Mecsek déli lankáin találta meg a legjobb talajt, hogy kitűnő bor készülhessen belőle. Borkóstoláshoz a Radó család (7-8 fajta, borkorcsolyával és szikvízzel 3500 Ft-tól) előzetes bejelentkezést kér, keressük fel a www.radopince.hu oldalt.

MECSEK TÚRA HEDONISTÁKNAK

Nem is gondolnánk, hogy a Mecsek meredek ösvényei nem csak sportoláshoz ideálisak, igazi gasztró- és wellnessútát csaphatunk Pécstől egy kőhajításnyira. Kezdjük kultúrával Pécsváradon, hiszen hazánk egyik legősibb, igen gazdag történelmi múltú települése.

A pécsváradi várat mint bencés monostort, államalapítónk, Szent István király alapította, az itt található 10. századi kápolna Géza fejedelem idejéből származik, korabeli freskómaradványokkal. Jegyárak és nyitvatartás: www.pecsvaradivar.hu.

Pécs irányába a következő falu Hosszúhetény, ahol az Almalomb étteremben „kötelező” ebédszünetet tartanunk. Konyhája a legmagasabb kategóriát képviseli, patakparti kerthelyiségében és a 19. századi vízimalomban kialakított főépületében a legapróbb részlet is kifinomult és letisztult. Hétfőn és kedden zárva tart, ezt vegyük figyelembe az utazás tervezésénél; www.almalomb.hu. A falu központjában térjünk be a Hosszú kávéba egy igazi hosszú kávéra. Családbarát hely, rendszeresen szerveznek kézműves foglalkozásokat gyerekeknek, apró üzletükben helyi termékeket is vásárolhatunk (www.hosszukave.hu).

Továbbutazva Orfű felé kanyarodjunk! Itt három strand közül is választhatunk, az Orfű Aquapark 2016-ra újult meg, a tó mellett családi csúszda és élménymedencék várnak mindenkit. A mi titkos favoritunk pedig a tótól 3 kilométerre található magyarhertelendi termálfürdő. Barátságos beltéri kialakításával és nyugalmat árasztó kertjével olyan helyszín, ahol csendben kipihenhetjük a fáradalmakat. A bevezetőben is emlegetett kinti fekvőmedencéje pedig különleges panorámát biztosít, amit akár a medencéből is megfeshetünk, lefényképezhetünk. A délutános felnőttbelépő ára 1500 forint (információ: www.hertelenditermal.hu). ♦

OTT VAGYUNK
A MAGYAR SPORT
NAGY PILLANATAINÁL!

#OTTVAGYUNK

18

#MARADJONJATEK
TIPPMIX.HU TIPPMIXPRO.HU

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON zoológus

SOROZAT –
VADÁLLATOK KÖZELRŐL

KUTYA MELEG

Kánikula – szoktuk mondani a nyári nagy hőségre. A szó eredetileg csillagászati fogalom, amely az ókori rómaiaktól származik, és a kutya latin nevéből (canis) ered. A Földközi-tenger térségében ugyanis a Nagy Kutya (Canis Maior) csillagkép legfényesebb csillaga, a Sirius a nyár derekán jelenik meg először az égbolton, amikor bizony valóban kutya meleg szokott lenni.

- ◆ Hogyan viseli maga a kutya a kutya meleget? Általában nem valami jól, bár ezt persze fajtája is válogatja: egy rövid szőrű, könnyű testű, hosszú pofájú eb nyilván jobban, mint egy nagy bundájú, nehézkes, vagy olyan, amelynek tömpe orra miatt eleve légzési nehézségei lehetnek, rövid állkapcsa pedig csökkenti a lihegéskor igénybe vehető hőleadó felületet. A kutya ugyanis nem tud izzadni, csak egészen keveset a talppárnáin keresztül, amit lehet is látni, amikor a lábnyomai ott maradnak a forró aszfalton. Ezen túlmenően a nyelvén keresztül párologtat, és igyekszik hűvös helyet keresni: árnyékban, olykor akár pocsolóába is beleheveredve, dagonyázva. Ha módja van rá, gödröt kapar, hogy a nedves földre fekve hűtse magát; ha ezt a kertben teszi, nem haragudni kell rá, inkább elgondolkodni azon, hogyan tudnánk enyhíteni a kellemetlenségein.

A MACSKA RITKÁN LIHEG

A macska a kutyánál valamivel jobban viseli a hőséget, mivel őse, a núbiai vagy fakó macska Észak-Afrika forró, sivatagos tájairól származik (éppen ezért ő meg a hideg telet bírja rosszabbul az ebeknél). A macska szívesen napfürdőzik, sütteti a hasát, és ritkán lóg ki a nyelve, de azért van az a hőség, ami már neki is sok. Különösen az okozhat gondot esetében, hogy mint általában a sivatagi állatok, a macska is ösztönösen keveset iszik. A nyári melegben ezért fokozottan fenyegeti a kiszáradás. Ez ellen úgy lehet védekezni, hogy a folyadékot valamilyen ízesítéssel tesszük kívánatosá számára, például könnyű húsleves formájában kínáljuk neki. Fontos azonban, hogy tiszta ivóvíz ebben az esetben is mindig álljon rendelkezésére. A kutyáknak, a macskáknak és a többi állatnak is feltétlenül biztosítani kell az árnyékos menedéket a tűző nap elől.

Páros versenyzők az évente megrendezésre kerülő Surf City Surf Dog kutyaszörf-versenyen. Huntington Beach, Kalifornia, USA, 2014

NAPELEMES HÜLLŐK

A többi házi kedvenc is megszenvedti a kánikulát, bár szerencsés módon a legelterjedtebb társállatok nagy része sivatagi ősoktól származik. Ám a megfelelő vízellátásra mindenképp figyelni kell. Ez furcsamód még az akváriumi halak esetében is fontos, ugyanis a hőségben a víz könnyen túlmelegszik, és az oxigénellátása romlik. A hüllők általában nagyon szeretik a meleget, hiszen az életműködéseikhez szükséges hőt a környezetből veszik fel. Szívesen napoznak tehát, ezért az ember azt gondolhatná, ez az ő idejük. Ez részben igaz is, de éppen a saját belső hőszabályozás hiánya miatt a változó testhőmérsékletű állatok könnyebben túlhevülnek, és még fokozottabban fenyegeti őket a hőguta veszélye, mint a melegvérűeket. A hüllők szarupikkelyes bőre az emberénél sokkal jobban szűri a nap UV-sugarait, és a napfürdő kimondottan jól tesz nekik, de ha nem tudnak túlmelegedés esetén hűvös helyre vonulni, az hamar az életükbe kerül.

HŰSÍTŐ ISZAPFÜRDŐ

A vadon élő állatok szerencsésebb helyzetben vannak abból a szempontból, hogy szabadon mehetnek, ahová akarnak, így megkereshetik a számukra legmegfelelőbb

menedéket. A szarvasok, vaddisznók dagonyázással hűtik magukat, és a rájuk rakódott sár valamelyest a vérszívó rovarok ellen is védelmet nyújt. Ám aszály idején vizet vagy sárt találni sem mindig könnyű. A kertünkbe látogató madarak és egyéb élőlények életét megkönnyíthetjük, ha itató- és fürdőzőhelyet biztosítunk számukra, méghozzá olyan helyen, ahol legádázabb ellenségük, a macska nem talál fedezéket, hogy onnan hirtelen rájuk rontson.

Nemcsak a tiszta víz tesz jó szolgálatot, hanem a sár is: a fecskék, de egyes darazsak is ebből gyűjthetnek fészeknek valót, de a lepkék is a sárból szívogatják pödörnylevükkel az ivóvizet.

A méheket fenyegető veszélyről manapság sokat hallani – a hőségben nemcsak a gerinces, hanem a gerinctelen állatoknak is szükségük lehet a segítségünkre.

Pompás királylepké (Danaus plexippus)

NYÁRI ÁLOM

Egyes állatok ugyanúgy igyekeznek megúszni a meleget, mint a hideget: aestiválnak, vagyis nyári nyugalmi állapotot tartanak. Gyakran teszik ezt például a csigák, kis mézslapocskával zárva el házuk szájadékát, hogy elkerüljék a folyadékvesztést. Az aluszékonyságról híres havasi mormota is a föld alatt vészeli át a melegebb napokat, és elő sem jön táplálkozni. Ám az igazi bajnok ebben a műfajban egy béka, amely az ausztráliai sivatagban él: nyálkát termel, amely burkot képez a teste körül, és betonkeményre szárad; kívülről úgy fest, mintha egy tojásdad kő lenne, de a belsejében megmarad a nedvesség. Akár éveket is átveszélhet benne a béka, amíg végre leesik a ritka sivatagi eső, amely vízzel árasztja el az egész tájat. A tocsogókban pezsgő élet indul be, és a békák is azonnal felébrednek, hogy a petéikből kikelő ebihalaknak legyen idejük békává alakulni, mielőtt még újra kitör az aszály.

TÚLÉLÉS A SIVATAGBAN

Az igazi hőspeciálisták, a sivatagi állatok számtalan trükköt vetnek be a forróság és szárazság túlélése érdekében. Például igyekeznek minél nagyobb hőleadó-felületeket növesztetni. Ilyenek lehetnek például a nagy fülek. A sivatagi róka jókora „radarfülei” emellett, hogy felfogják még a homok alatt kotorászó rovarok zaját is, egyben hűtőfelületként is szolgálnak. A lábujjai közt szőr van, ami védi a talpát a forró homoktól, és folyadék-szükségletét képes a táplálékát képező apró állatokból fedezni. A nála is kisebb ízeltlábúak a kيتينpáncéljukra hajnalban lecsapódott párát hasznosítják. A sivatag apró lényei általában elrejtőznek a nappali hőssel elől, és csak éjjel jönnek elő, amikor már elviselhető a hőmérséklet. A nagyobb állatok, például az arab oryx antilop ugyanakkor világos színével védekezik a tűző nap ellen, hiszen a világos felület kevésbé nyeli el a hőt, mint a sötét. Az oryx folyamatosan vándorol a sivatagban, és képes kilométerekről kiszimatolni, hogy hol fog esni az eső.

Vándorantilop (*Antidorcas marsupialis*)

MI VAN A TEVE PÚPJÁBAN?

A hőség elleni védekezés talán legismertebb bajnoka, a teve más stratégiát választott. Neki nem nagy, hanem kimondottan kicsi a füle. A nagy hőleadó felületek ugyanis nagy párologtatást is jelentenek, a sivatagban pedig a vízzel takarékoskodni kell, amennyire csak lehet. A teve ezért nem igyekszik hűteni a testét, hanem engedi a testhőmérsékletét felemelkedni, ameddig csak ezt károsodás nélkül megteheti – mondhatjuk, hogy lázasan menetel a sivatagban. Zsír tartaléka nem egyenletesen oszlik el a testén, mint azoknak az állatoknak, amelyek a hideg ellen védekeznek vele, mert az melegítené, hanem a hátára koncentrálódik. A púpjában felhalmozott zsír lebontásakor cukor és víz keletkezik: az előbbi a test üzemanyaga, az utóbbit pedig a teve nem izzadja ki, hanem „újrahasznosítja” – így megteheti, hogy füttyül a kánikulára. ♦

A hőség időszakában a kutyát lehetőleg kora reggel és napnyugta után vigyük sétálni. Ha mégis napközben kell kimenni vele, előtte vizezzük be a bundáját, és ne feledkezzünk meg arról, hogy a napon átforrósodott aszfalt égetheti a talpát!

Sajnos néhol még ma is látni olyan házőrző kutyát, amelynek bádoghordóból van a háza. Az ilyen hordó télen jég hideg, nyáron viszont tűzforróvá válik, az állat szenved benne!

A sekély vizek, tocsogók a hőségben hamar felmelegsznek, ami kedvez az olyan baktériumok elszaporodásának, mint a *Clostridium botulinum*. Ennek a botulizmus nevű betegséget kiváltó, mérgező anyagcsereterméke nyáron a vízmadarak tömeges elhullását okozhatja.

A kabócák a legnagyobb hőségben vannak igazán elemükben. Folyamatos, cirregő énekük messze hangzik, olyan, mintha valami technikai berendezés zaja volna. A növények nedveit megcsapolva annyi folyadékhoz jutnak, hogy még feleslegük is keletkezik, amit kibocsátanak.

SZÖVEG –
FUTÓ ISTVÁN

SOROZAT –
LEZSER

MI FÉR BELE HÁROM PERCBE?

A következő villamos nagyjából három perc múlva jön. Az nagy idő. Nagy idő, ha sietek. De nem nagy, ha nem. Mit számít három perc egy emberi életben? Hány, meg hány három perc van, amivel nem tudunk elszámolni, amikor nem történik semmi, nem csinálunk semmit? Mit számít három ilyen semmi perc? De hány meg hány három perc van az életben, amikor meg minden megtörténik, minden eldől, vagy éppenséggel minden véget ér! Három perc alatt meg lehet bukni az egyetemi vizsgán, három perc alatt simán ki lehet esni az X-Faktorból, három perc alatt bele lehet szeretni valakibe, de ha az a másik meg nem, akkor akár bele is lehet halni. Abba, ugyanabba a három percbe.

◆ De tényleg, mi fér bele három percbe?

Például az, hogy nem csinálunk az égvilágon semmit, bámulunk magunk elé, vagy kémleljük, hogy jön-e már a villamos, vizslatjuk a többi embert, akik a megállóban várakoznak. Lehet telefont nyomkodni, de akár ezt a kis írást is pont el lehet olvasni. Ha éppen van kedvünk hozzá.

De három perc alatt készíthetünk bögrés mikró süteményt is. Kell hozzá egy bögre (ez nyilvánvalónak tűnik egy ilyen elnevezésű édesség esetében), kell mindenféle hozzávaló, no meg persze egy mikrohullámú sütő. Jó, minden műveletet beleszámítva egy kicsivel több idő kell hozzá, mint három perc, de nyugi, úgyis lesz egy szabálytalan autós, beragadhat a váltó és a vezetőnek ki kell szállnia, vagy nem is tudom, hogy mi történhet, de simán lehet, hogy a villamos nem érkezik meg három percen belül, szóval akár még bele is férhet. A nagy kár az, hogy itt nem tudunk főzni, mert bár a kevés hozzávaló a mikrosütővel együtt is könnyedén magunkkal hozható, konnektor azonban gyakorlatilag egyetlen megállóban sincsen, s így a bögrés süti ötletet el kell vessük.

Vagy vegyük az úszást. 2016 decemberében a kanadai Windsorban rendezett rövidpályás úszó világbajnokságon a férfi 4×100 méteres gyorsúszást az orosz váltó (Lobintsev, Vekovicsev, Morozov, Popkov) nyerte 3:05,90-es idővel. Szóval három perc körüli idővel világbajnokságot lehetett nyerni. Ez akkor nagy időnek számított (nem vagyok szakértő, szóval csak gondolom), pedig nem nagy idő, alig több, mint három perc. Közben akár meg is jöhet a villamos. Fura erre gondolni, jön az előző

megállójából, már közelít a miénkhez, szóval szinte már itt van, pedig Morozov még javában úszik és csak most fogja váltani őt Popkov.

Rofusz Ferenc „A légy” című zseniális filmje is nagyjából háromperces. A légy egy őszi napon betéved egy nagy kertben álló házba, és onnantól kezdve csak menekül a légycsapó elől, míg végül agyoncsapják. No, ez aztán egy érdekes három perc! A kertés ház lakójának három percnyi zümmögő kellemetlenség, ám a légy számára élet-halál kérdés. Három perc. Ugyanaz a három perc.

A jó váltás nagyon fontos, az úszóknak is, a villamosvezetőnek is, és emiatt persze nekünk is. Ez már a finish. Hónunk alatt a mikróval (és a többi hozzávalóval) a sínpart szuggeráljuk, gyerünk-gyerünk, közben Popkov is mindent belead, és a légy is nagyon igyekszik, meg akarja úszni. De nem sikerül neki. Mármint a légynek. Popkovék viszont megússzák, már csak néhány karcsapás és megnyerik a 4×100 döntőjét.

Lassan lekettyeg a három perc, közben ennek a kis írásnak is itt van már a vége, pedig a bögrés sütit még csak el sem kezdtük csinálni, igaz, hogy leginkább azért, mert a megállóban nem találtunk konnektort. És már látszik is a közeledő villamos, a vezető enyhén előrehajol a fülkéjében, hogy csökkentse a légellenállást (bár pontosan tudja, hogy ez az égvilágon semmit sem számít), de mindenképpen be akarja hozni a szerelvényt három perc körüli idővel, csakúgy, mint Popkov a 4×100 -as orosz váltót! És itt van! Micsoda három perc volt ez, kérem! Mindössze három perc. Ugyanaz a három perc. ◆

JÚLIUS 1-JÉN ELINDULT A CSALÁDVÉDELMI AKCIÓTERV

**10 MILLIÓ FORINTOS BABAVÁRÓ TÁMOGATÁST
KAPHATNAK A FIATAL HÁZASOK.**

RÉSZLETEK ÉS AZ IGÉNYLÉS FELTÉTELEI: CSALAD.HU

.....
Családvédelmi Akcióterv

.....
Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

**CSALÁDBARÁT
MAGYARORSZÁG**

**MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA**

SZÁSZ-KOVÁCS

stílusos, bátor, elkötelezett

SZÁSZ-KOVÁCS EMESE

„PREISZLER GÁBOR,
A KONDI EDZŐM,
A KSI ALELNÖKE NAGY
SZEREPET JÁTSZOTT
AZ OLIMPIAI GYŐZELMEMBEN
EDZŐKÉNT, MENTÁLISAN ÉS
BARÁTKÉNT IS.”